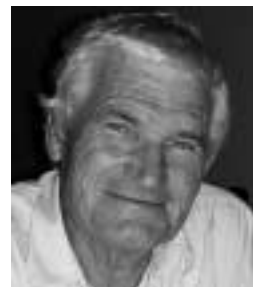

**RICHARD
LEPLASTRIER,
DICHTER-ARCHITECT**

WINNAAR SPIRIT OF NATURE WOOD
ARCHITECTURE AWARD 2004

FOTO'S: FINNISH FOREST INDUSTRIES FEDERATION / WOODFOCUS HELSINKI, BUILDING INFORMATION LTD HELSINKI

Lovett Bay House Sydney (1994). Woning van de architect, waarin hij leeft als onder een sterk overhangende boom.

Na Renzo Piano (2000) en Kengo Kuma (2002) is dit jaar de Australiër Richard Leplastrier de derde winnaar van de Finse Spirit of Nature Wood Architecture Award geworden; de prijs bedraagt € 50.000,-. Solist Leplastrier blijkt een even bijzonder als eigenzinnig architect. Hij ontwerpt dermate gewetensvol en zorgvuldig, dat hij 'slechts' tot kleine werken komt, zijn invloed op de architectuurwereld is daarentegen opvallend groot.

De Finse houtarchitectuurprijs is ingesteld door de Wood in Culture Association en de Finnish Forest Foundation. Medesponsors zijn onder meer de Association of Finnish Civil Engineers, Finnish Forest Industries Federation, het ministerie van Onderwijs en de gemeente Lahti, in welke laatste plaats de prijs iedere keer wordt uitgereikt in de schitterende, houtrijke Sibeliusshal. De Finnen vestigen met deze gezamenlijke krachtsinspanning niet alleen de aandacht op de economische mogelijkheden van hun bossen, maar achten zich ook verplicht de culturele implicaties daarvan maximaal uit te dragen. De Spirit of Nature Wood Architecture Award is dan een elegant middel om hout als creatief bouw materiaal afgetekend in het licht te zetten en zo architecten aller landen daarop te verenigen. Duidelijk is dat de winnaars zelf het natuur materiaal op voorbeeldige wijze moeten toepassen.

Teruggetrokken leven Dat de internationale jury unaniem op Richard Leplastrier is uitgekomen, pleit voor hun deskundigheid. Want hij geldt als de beroemdste onbekende architect van Australië. In dat opzicht moet hij het afleggen tegen landgenoot, vriend en mede-alleen-ganger Glenn Murcutt, die net zo kleinschalig ontwerpt, maar wel in 2002 de Pritzker Architecture Award kreeg, de Nobelprijs voor architecten. Hoewel Leplastrier de hele wereld is overgereisd, stelt hij zich tevreden met een teruggetrokken leven in zijn zelfgebouwde huis op een eiland in de buurt van Sydney. Als pure individualist doet hij wat hij belangrijk of noodzakelijk vindt, zonder zich te richten op stijl, aandacht in tijdschriften en publicaties of roem via interviews en openbare optredens. Hij is dus een verrassende winnaar. In al zijn ontwerpen toont hij echter, aldus de jury, zorg en respect voor

ecologie, materialen, bewoners (aboriginals) en de 'rechten' van de locatie c.q. het landschap, wat leidt tot minimale, geserreerde dichtwerken die volkomen vrede met en in zichzelf hebben. Uitgevoerd in hout en vrijwel allemaal als vrijstaande woning in het landschap geplaatst, verraden ze integriteit, bedachtzaamheid en kwaliteit.

Verstand + hand Van beslissende invloed voor Leplastrier (Melbourne, 1939) was een gebeurtenis op tienjarige leeftijd, toen zijn vader hem meenam naar de haven om een boot te kopen. Hij werd er getroffen door de geur van hout en de adembenemende rompvorm van de aankoop toen die uit het water getrokken werd. De golfslag gaf het kalme ritme van de tijd aan, waardoor de uren aan de haven tastbaar werden, en daardoor nooit zijn vervlogen.

Jaren later, als architectuurstudent in Sydney, trok hij op momenten als vanzelf naar de havenkant en sprak met botenbouwers over het ambacht en hield met hen races in door hen en hem gebouwde vaartuigen. Het legde de basis voor een grondige kennis van de eigenschappen van houtsoorten, wat van pas kwam bij zijn latere bouwwerken die goed als boten zijn op te vatten. Het dubbele gebruik binnen de scheepsbouw speelt daarin eveneens mee, zoals een wandpaneel dat opgeklapt als tafeltje kan dienen. Met veel liefde leerde hij zo houtsoorten toe te passen met exotische namen als ironbark, yellow stringybark, spotted gum, blackbutt, forest she-oak, Queensland maple, New South Wales turpentine, King Billy pine en celery top pine. Daarom vindt hij dat je pas iets kunt ontwerpen, als je weet hoe je het moet maken: architectuur = hand + verstand.

Fenomeen ruimte Drie architecten spraken in zijn leven. De eerste was de Deen Jørn Utzon, die met z'n Sydney Opera House bezig was en bij wie hij twee jaar werkte (1964-1966). Utzon, in 2003 Pritzker Architecture Prize-winnaar, heeft de gave ingewikkelde dingen moeiteloos te kunnen vereenvoudigen en even makkelijk kan hij natuurwaarnemingen overzetten in ontwerpen. In het contact scheelde het dat ook Utzon een havenjongen was, uit Aalborg. Daarna vertrok Leplastrier naar Japan (1966-1968), waar hij colleges volgde bij Masuda Tomoya aan de Universiteit van Kyoto en werkte bij Kenzo Tange in Tokio. Tomoya deed onderzoek naar het fenomeen ruimte, startend vanuit westers oogpunt en eindigend bij de Japanse wijze van zien. Tange, die in 1987 de Pritzker Architecture Prize ontving, zocht naar een natuurlijke voortzetting van het verleden in het heden. De traditie, vond hij, heeft de rol van katalysator die een chemische reactie op gang brengt, maar daaraan zelf niet deelneemt. Anders gezegd, de traditie heeft deel aan een creatie, maar is zelf niet langer creatief.

Een onuitwisbare indruk maakte tevens de Japanse (hout)architectuur: de proporties van de ruimtes, hun relatie tot de omgeving, de harmonische details, bedrieglijk eenvoudig, maar ook magisch.

Kostbaar oeuvre Leplastrier besloot zijn queeste door per motor via India naar Europa te rijden (1968-1970). Overal gaf hij zijn ogen goed de kost hoe mens en landschap door de eeuwen heen als vriend en vijand hadden samengeleefd. Terug in Australië begon hij zijn praktijk, die tot dusver een klein maar kostbaar oeuvre van een kleine dertig werken heeft opgeleverd. Zijn architectuur is niet in een stijl in te delen, zij is eenmalig, tijdloos, het unieke werk van één man. Zijn woningen blijven dicht bij de natuur en ademen de omgeving op sensitieve en diepzinnige wijze. Ze kunnen worden aangepast aan weersveranderingen als een boot aan windrichtingen.

Tom Uren House, Balmain Sydney (1998-92). De centrale as: vanuit de tuin achter kijk je dwars door het huis naar de haven.

Rainforest House Mapleton, Queensland ((1988-91). Als een oude nederzetting.

De houten wanden of dakdelen openen zich voor geluiden en geuren, de bomen verderop vormen de nieuwe gevel: huis wordt omgeving. In het Japans heet dit 'shakkei': landschap lenen of stelen. Zo rusten de ruimtes niet alleen in zichzelf, ze reiken ook een nieuwe en toch weer zelfde gerustheid aan. De zintuigen worden in steeds andere gewaarwordingen op nieuwe belevingspaden gezet, maar worden daarbij eerder gebalsemd dan geprikkeld. Het gaat hem om bescherming en balans, duurzaamheid en compleetheit, transparantie en aandacht voor detail, onderdeel en geheel. Een glimlach om de materialen.

Bevlogen verteller Een groeiend aantal vakgenoten krijgt oog voor Leplastrier en zijn werk. Ongelauwerd is hij niet gebleven. Het Royal Australian Institute of Architects (RAIA) beloonde hem in 1999 met de prestigieuze Gold Medal en in 2003 met de Sir Zelman Cowan Award voor 'Public Building'. Eerder, in 1996, kende de RAIA-afdeling van New South Wales hem een Special Award toe. Dat hij een bevlogen verteller is, maakten en maken diverse generaties architecten mee tijdens zijn colleges als leraar en professor aan universiteiten in Australië en Japan. In een gesprek zegt hij niet optimistisch te zijn over de jongste lichten: 'Ze horen nog wel, maar ze luisteren niet meer.' Als producten van de welvaartsmaatschappij handelen ze volgens hem puur op impuls, ze gaan verspillend met materialen om en vertrappen het verleden. En dat is erg, want slopen is het uitdoven van ideeën.

HANS DE GROOT

Naar aanleiding van de prijsuitreiking is uitgegeven: *Richard Leplastrier. Spirit of Nature Wood Architecture Award 2004* - ISBN 951-682-748-9, 79 bladzijden, 58 kleurenfoto's, 28 tekeningen. Het is voor €44,- (incl. BTW, excl. verzendkosten) te bestellen bij Building Information Ltd in Helsinki, tel. 00358-9-5495-5400, www.rakennustieto.fi, rakennustieto@rakennustieto.fi.